

Bórcsoport

B Al Ga In Tl
 $ns^2 np^1$

Bórcsoport

Periódusos rendszerben III.A csoport
elektronszerkezet s^2p^1 (s^2 inert lehet)

- burah = bórax (perzsa) Humphry Davy
- alumen = timsó (latin)
- Gallia = Franciao.
- indigókék festék + In lángfestés
- thallosz = zöld ág

Bórcsoport

Fizikai tulajdonságok

kovalens → fémes

■ atomsugár kisebb, mint IA, IIA

■ kristályszerkezet

B kov. kristály ($\cong$ Si), kemény ($M=9,5$)

allotrópjában ikozaéderkombinációk

többiek fémek

Tl lágy ($M=1.5$)

	B	Al	Ga	In	Tl
■ <u>sűrűség</u>	2,34				11,85
■ <u>olvadáspont</u>	2079	660	29 °C		
■ <u>forráspont</u>	2550°C				
■ <u>vezetőkép.</u>	0		jó		
■ <u>oldhatóság</u>	0		egymásban		

Bórcsoport

Kémiai tulajdonságok

	B	Al	Ga	In	Tl
■ <u>stabilizáció</u>	kov				ionos
■ <u>ox. szám</u>	+3	+3	+3	+3	+3/+1
■ <u>reaktivitás</u>	redukálószererek				

B: sp^2 e -hiányos Lewis-sav
komplexbépző $F_3B:NH_3$

Al amfoter

Bórcsoport

Reakcióik elemekkel és vegyületekkel

	B	Al	Ga	In	Tl
■ <u>H</u>	boránok borohidridek LiBH_4		← hidridek stabilitása		
■ <u>O</u>	B_2O_3 savanhidrid H_3BO_3	védő oxidréteg (Tl nem)	bázisanhidridek		Tl_2O TlOH TlX
■ <u>X</u>	közvetlenül MX_3				
■ <u>savak</u> $\emptyset$		lassan H_2 (HNO_3 nem)			
■ <u>bázisok</u>		$\text{NaAl(OH)}_4 + \text{H}_2$			

Bórcsoport

Előfordulás vegyületeikben

B: B_2O_3

Al: földkéreg 3. leggyakoribb eleme

Al_2O_3 (bauxit, korund, zafír, rubin)

kriolit Na_3AlF_6 , ortoklász $KAlSi_3O_6$

Ga, In, Tl: ritka

Előállítás

B: $2BX_3 + 3H_2 = 2B + 6HX$

$2BBr_3 = 2B + 3Br_2$

Al: timföldgyártás + elektrolízis

Ga, In, Tl: vizes oldat elektrolízis

KBF_4 elektrolízis

Bórcsoport

Felhasználás

- B: kemény acélok (ferrobór), Pyrex félvezetők, atomreaktorok (^{10}B)
- Al: nem korrodeálódik, könnyű szerkezeti anyag
2. leggyakrabban használt fém
ötvözetek (Cu, Mg, Al), aluminotermia
 Al_2O_3 : korund, zafír, rubin, fogkrém!
 $\text{Al}_2(\text{SO}_4)_3 \cdot 18\text{H}_2\text{O}$ papírgyártás
 AlCl_3 Lewis-sav (szerves katalizátor) anyag
- Ga: GaAs félvezető (5x gyorsabb, mint a Si)

Bórcsoport

Biológiai jelentőség

- B: nyomelem

- Al: nincs

(nem oldható az aluminoszilikátokból)

felesleg: mérgező

- Ga, In: kissé mérgező

- Tl: nagyon mérgező (kumulálódik)

